

Místní národní výbor Ždánov

1945 – 1960 (1962)

Inventář

EL NAD č.: 1519

AP č.: 194

Radka Kinkorová

Horšovský Týn 2009

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního souboru	4
II. Vývoj a dějiny archivního souboru	7
III. Archivní charakteristika archivního souboru	8
IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru	8
V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky	8

Přílohy:

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury	9
Příloha č. 2: Seznam použitých zkratk	10

Inventární seznam	11
--------------------------	-----------

Úvod

I. Vývoj původce archivního souboru

Už za druhé světové války se objevila idea vytvoření nových institucí v oblasti místní správy. Národní výbory, jak byly nové instituce nazvány, měly ve své činnosti spojit prvky státní správy a samosprávy. V tomto ohledu se také rozcházely představy o jejich budoucím fungování.

Jako prozatímní orgány veřejné správy ve všech oborech byly národní výbory definovány v ústavním dekretu prezidenta republiky o národních výborech a Prozatímním národním shromáždění č. 18/1944 Úředního věstníku čsl. ze dne 4. prosince 1944. Postavení místních národních výborů v obci, způsob voleb do nich a výkon pravomoci měla stanovit vláda prostřednictvím svého nařízení. Tím bylo nařízení vlády č. 4/1945 Sb. z 5. května 1945, o volbě a pravomoci národních výborů, a dále vládní nařízení č. 44/1945 Sb. ze 7. srpna 1945, kterým se mění vládní nařízení č. 4/1945 Sb. a vyhláška ministerstva vnitra č. 45/1945 Sb., o úplném znění vládního nařízení o volbě a pravomoci národních výborů.

Národní výbory, které mezitím začaly často neformálně na osvobozeném území vznikat, měly být v co nejkratší době obnoveny jako zastupitelské orgány a orgány veřejné správy podle zásad československých volebních řádů. Přesto se však řádné volby do národních výborů nekonaly. Národní výbory měly ve svém obvodu spravovat všechny veřejné záležitosti, pokud tyto nebyly spravovány jiným veřejným orgánem. V pohraničních oblastech s většinou státně nespolehlivého obyvatelstva byly ustavovány místní správní komise, které měly tutéž pravomoc jako místní národní výbory. Místní národní výbor převzal dnem svého ustavení pravomoc, kterou mělo podle dosavadních pravomocí obecní zastupitelstvo, obecní rada a starosta. Obecní zastupitelstvo dnem ustavení místního národního výboru zaniklo.

Ve věcech státní správy byly národní výbory podřízeny vládě, byla uplatňována podřízenost národního výboru nižšího stupně národnímu výboru vyššího stupně.

Složení, pravomoci, hospodaření, vedení a podepisování některých druhů písemností určila směrnice ministerstva vnitra č. 6/1945 Ú. l. z 19. května 1945. Vnitřní organizaci stanovil Prozatímní organizační řád místních národních výborů schválený v září 1947. Ten rozlišoval národní výbor jako volený sbor (složky národního výboru – rada, předseda, referenti a komise) a úřad národního výboru, který většinou tvořil personál bývalého obecního úřadu. Hlavním orgánem bylo plénum, které rozhodovalo o nejdůležitějších záležitostech obce a volilo další orgány národního výboru, především radu. Ta vykonávala rozhodnutí pléna, měla i určité rozhodovací pravomoci a řídila zaměstnance národního výboru. Jako poradní orgány rady byly plénem voleny komise národního výboru, jejichž působnost se vztahovala na celou obec. V každé obci musela být zřízena finanční komise, roku 1947 byly zřizovány mimořádné vyživovací komise. V komisích mohli zasedat i nečlenové národního výboru. Na základě systemizačního plánu mohl místní národní výbor zaměstnávat obecní zaměstnance.

V důsledku osídlení pohraničí zanikly v letech 1946 – 1950 místní správní komise a byly nahrazeny místními národními výbory.

V kompetenci národních výborů byla evidence obyvatelstva, spolkové a shromažďovací záležitosti, věci státního občanství, dohled nad živnostenskými záležitostmi, školstvím, zdravotní a sociální péčí, správa obecního majetku. V poválečné době se podílely na konfiskacích majetku Němců a kolaborantů podle dekretu č. 12/1945 (zemědělská půda) a č. 108/1945 (ostatní majetek), na stanovování přídělů půdy, na transportech německého obyvatelstva do Německa, na osidlování pohraničí, vydávaly osvědčení o národní spolehlivosti, dohlížely na evidenci a náhradu válečných škod.

Původní složení místních národních výborů bylo výsledkem politického vlivu v obci, to se

měnilo během roku 1945 podle paritního zastoupení politických stran. Na základě vládního nařízení č. 120/1946 Sb., ze dne 27. 5. 1946, o obnovení národních výborů na podkladě výsledků voleb do Ústavodárného Národního shromáždění, bylo složení národních výborů obnovováno podle těchto voleb.

Na základě zákona č. 213/1948 Sb. z 21. července 1948, o úpravě některých poměrů na ochranu veřejných zájmů, byly dodatečně legalizovány personální čistky, ke kterým došlo po únoru 1948. Ústavní zákon č. 150/1948, Ústava Československé republiky, stanovil, že národní výbory jsou nositeli a vykonavateli státní moci. Samospráva postupně zanikala a činnost národních výborů byla postátněna. Vládním nařízením č. 14/1950 Sb. ze dne 28. února 1950, o organizaci místních národních výborů, byly místní národní výbory rozděleny do čtyř kategorií podle počtu obyvatel. MNV I. kategorie vznikal v obcích do 600 obyvatel, MNV II. kategorie v obcích do 2000 obyvatel, MNV III. a IV. kategorie vymezovala hranice 6 000 obyvatel. Činnost místního národního výboru se rozdělovala do 11 referátů. Rozdělení referátů odpovídalo stanovené kategorii. V menších obcích, kategorie I - III, rozhodovala rada ve sboru a jen výjimečně se vyskytli referenti. Nyní byla zřízena funkce tajemníků i u místních národních výborů, kde se stali pomocníky a výkonnými orgány předsedy. Místního tajemníka ustanovovalo plenární zasedání MNV a ve funkci jej potvrzoval předseda ONV. Vládním nařízením č. 119/1951 Sb. ze dne 11. prosince 1951, o tajemnicích místních národních výborů, byli místní tajemníci ustanovováni u všech místních národních výborů, výjimečně mohlo mít se souhlasem KNV několik místních národních výborů jednoho společného místního tajemníka.

Podle vyhlášky ministerstva vnitra č. 369/1950 Ú. l. ze dne 16. 6. 1950 svoji činnost zastavily mimořádné vyživovací komise. Vládním nařízením č. 101/1950 Sb. ze dne 5. 7. 1950 byla na místní národní výbory přenesena působnost místních osvětových rad a vládním nařízením č. 46/1951 Sb. ze dne 22. 5. 1951 působnost knihovnických rad. Podle vládního nařízení č. 78/1951 Sb., o trestní pravomoci místních národních výborů, byly v obcích zřizovány tříčlenné trestní komise, které stíhaly přestupky podle zákona č. 89/1950 Sb., o trestním řízení správním a podle vyhlášky ministerstva vnitra č. 335/1951 Ú. l. z 5. 11. 1951, o výkonu trestní pravomoci místních národních výborů.

Pracovními orgány plenárního zasedání (termín plenární zasedání nahradil termín plenární schůze) byly komise. Místní národní výbory I. a II. kategorie zřizovaly tyto stálé komise: zemědělskou, finanční, pro kulturu, osvětu a zdravotnictví, pro výstavbu obce a výjimečně pro místní hospodářství. Navíc mohly být zřizovány komise podle místních podmínek a dočasných potřeb.

V roce 1954 byl přijat ústavní zákon č. 12/1954 Sb., o národních výborech, zákon č. 13/1954 Sb., o národních výborech, a č. 14/1954 Sb., o volbách do národních výborů, na jehož základě proběhly 16. května 1954 první volby do národních výborů. Dosud byli členové národních výborů jmenováni okresním národním výborem na návrh Národní fronty. Volební období bylo tříleté. V obcích do 400 obyvatel bylo voleno 9 nebo 11 členů, v obcích s 400 - 600 obyvateli 12 členů. Základním úkolem národního výboru podle zákona č. 13/1954 Sb. bylo budovat a upevňovat socialistický řád a pečovat všestranně o blaho člověka. Místní národní výbory ve svém obvodu organizovaly a řídily hospodářskou, kulturní a společenskou výstavbu. Nově bylo orgánem státní moci plenární zasedání, orgánem státní správy rada. Referentský systém byl zrušen. Místní národní výbory byly i nadále řízeny a odpovědny národním výborům vyšších stupňů. Rozhodnutím krajského národního výboru mohl být zřízen i jeden místní národní výbor pro víc obcí. Místní národní výbory se měly scházet ke svým zasedáním nejméně jednou za měsíc, na nich projednávaly úkoly celostátního a místního významu, zejména roční plány rozvoje hospodářství obce, rozpisy plánů výroby a výkupu a kontrolu jejich plnění, rozpočty, účetní výkazy a závěrky, zajištění zemědělských prací, rozvoj JZD, plnění dodávek, otázky zásobování a poskytování služeb

obyvatelstvu, rozvoje kulturního života a zdravotní péče.

Rada místního národního výboru zajišťovala plnění úkolů podle usnesení místního národního výboru, usnesení národních výborů vyšších stupňů a jejich rad a podle směrnic vlády. Na svých schůzích projednávala úkoly rozvoje zemědělské výroby, hodnotila plnění kvót zemědělského výkupu, stav služeb obyvatelstva a kulturního života v obci. Připravovala program a návrhy usnesení pro zasedání místního národního výboru a předkládala mu zprávy o své činnosti, organizovala socialistické soutěžení. Na pomoc si rada mohla zřizovat pomocné komise jako své poradní orgány. Radu místního národního výboru tvořili předseda, jeho náměstek, tajemník a další členové rady.

Povinností tajemníka bylo pomáhat předsedovi místního národního výboru při organizování činnosti, vyhotovovat zápisy ze zasedání MNV a schůzí rady, vést evidenci členů MNV a evidenci usnesení. Byl zodpovědný za vedení evidencí půdy, hospodářských zvířat, za účetní a jiné předepsané evidence a vykonával administrativní práce, pokud je neobstarával jiný pracovník.

Pracovním a kontrolním orgánem plenárního zasedání byly stálé komise, které neměly rozhodovací pravomoc a byly odpovědné přímo národnímu výboru. Byly voleny z členů místního národního výboru a z řad občanů mohly být pro jejich práci vytvářeny aktivity s poradním hlasem. Převážně byly zřizovány zemědělské, finanční a kulturní komise.

Vládním nařízením č. 64/1957 Sb., o místní bezpečnosti, byla působnost místních národních výborů rozšířena o místní záležitosti veřejného pořádku a bezpečnosti osob a majetku. Vládním nařízením č. 6/1958 Sb., ze dne 14. 3. 1958, o změnách působnosti v oboru občanské kontroly obchodu a provozoven, byla na výkonné orgány místních národních výborů přenesena činnost a jmenování občanských kontrolorů.

Volbám v květnu 1957 předcházela novelizace zákonů o národních výborech (zákon č.10/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o národních výborech), která změnila počty jejich členů tak, že na místní úrovni jich přibýlo na úkor okresních národních výborů. V obcích do 400 obyvatel měly mít místní národní výbory 9 až 11 členů - podrobněji to určoval zákon č. 11/1957 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon o volbách do národních výborů.

Na základě příspěvku Antonína Novotného na zasedání ÚV KSČ ve dnech 23. a 24. září 1959 byla projednávána otázka územní reorganizace „s cílem zvýšit zemědělskou výrobu, zvýšit ekonomickou účinnost v řízení hospodářství spravovaného národními výbory a zjednodušit a zhospodárnit státní správu“. Po projednání požadavku došlo ke sloučení mnoha JZD a byly podány i návrhy na sloučení mnoha obcí. V průběhu veřejných schůzí v obcích byl projednáván dopis ÚV KSČ a byl vysloven souhlas se zněním dopisu: v rámci nutnosti nové územní organizace státu, nového řízení a přenesení pravomocí a odpovědnosti na národní výbory nižších stupňů MNV schválily požadavky na sloučení ve větší hospodářské celky. Výrazné změny ve vývoji národních výborů představoval rok 1960. Ústavní zákon č. 35/1960 Sb., o změně ústavního zákona o volbách do Národního shromáždění a o volbách do Slovenské národní rady a ústavního zákona o národních výborech, předcházela novému územnímu uspořádání státu, které bylo kodifikováno zákonem č. 36/1960 Sb., o územním členění státu. Ten stanovil, že z důležitých společenských zájmů, zejména pro další rozvoj zemědělské výroby a pro hospodářskou a kulturní výstavbu obcí, lze vytvořit, zrušit nebo sloučit obce nebo provést změnu jejich území.

Obec Ždánov (německy Tannawa, lid. Žďanov) leží 5 km severozápadně od Domažlic. Místní části obce představují Hrůbek a Červený mlýn. Po vytvoření nového systému politické správy od roku 1850 se stal Ždánov samostatnou obcí v politickém okrese Domažlice. Do roku

1985 byl samostatnou obcí v okrese Domažlice, od 1. ledna 1985 do 23. listopadu 1990 byl částí obce Draženov. V roce 1930 žilo v obci v 55 domech 275 obyvatel, při poválečném sčítání v roce 1950 v obci žilo v 54 domech 161 obyvatel. Pokles počtu obyvatel pokračoval a výsledky sčítání obyvatel z roku 2001 udávají 119 obyvatel ve 47 domech.

Vzhledem k převaze obyvatel německé národnosti (podle sčítání obyvatelstva z roku 1930 bylo v obci 252 obyvatel německé národnosti a 17 obyvatel české národnosti) spravovala obec po skončení druhé světové války místní správní komise. Od 8. října 1945 probíhalo osídlování obce chodskými zemědělci, především z Draženova, dále z Pece, Tlumačova, České Kubice, Klenčí pod Čerchovem, Úlíkova, Újezda, Luženic, Pasečnice a Stráže. V roce 1947 byla obec doosídlována ještě volyňskými Čechy.

Dne 21. října 1945 se konala schůze místního národního výboru, na které byly rozděleny funkce MNV a zvoleny komise. Předsedou MNV Ždánov se stal Jan Riesz, místopředsdou Ondřej Vagner, členy Josef Altman, Tomáš Bay, Pavel Příbek, František Porazil, Ondřej Hána a Jan Kupilík. V obci byla též den ustanovena mléčná komise.

Podle vládního nařízení č. 120/1946 Sb. z 27. května 1946, o obnovení národních výborů na podkladě výsledků voleb do Ústavodárného Národního shromáždění, se přizpůsobilo složení místního národního výboru výsledkům těchto voleb. Ve volbách zvítězili komunisté a dne 23. června 1946 nově utvořený místní národní výbor sestával z předsedy Jana Riesze, místopředsedy Josefa Růžka a členů Pavla Příbka, Josefa Paidara, Josefa Altmana, Ondřeje Hány, Josefa Hartla, Josefa Veita a Jana Kupilíka. Při MNV byly zřízeny následující komise: zemědělská, finanční, bytová, stavební, pro výstavbu republiky, mléčná a pro elektrizaci obce.

Podle vládního nařízení ze dne 18. února 1950 č. 14/1950 Sb., o organizaci národních výborů, se Místní národní výbor Ždánov začlenil mezi národní výbory I. kategorie. V roce 1951 byl předsedou MNV Josef Růžek, který se stal v roce 1952 tajemníkem MNV, a na jeho místo postoupil Tomáš Bay. Z voleb do místních národních výborů, které se konaly 16. května 1954, vzešel Místní národní výbor Ždánov v obnoveném složení v čele s předsedou Pavlem Příbkem, členy se stali: Josef Altman, Jiří Kopecký, Ondřej Hána, Tomáš Bay, Josef Selnar, Markéta Hartlová, Heřman Dolejš a Jan Köppl. Při MNV byly zřízeny zemědělská, finanční a kulturní komise. Nový MNV vystoupil s akčním programem na zvelebení vzhledu obce, na pomoc zemědělskému družstevnictví a na zlepšení kulturního života obyvatel. Ve volbách v roce 1957 byli do MNV zvoleni: Oldřich Korb (předseda), Josef Altman, Josef Selnar, Jan Riesz, Václav Osvald, František Porazil, Jan Heindl, Ondřej Hána a Václav Červenka.

V roce 1949 byl místním národním výborem vyhlášen závazek založit v obci jednotné zemědělské družstvo, za tímto účelem byl zřízen přípravný výbor. JZD Ždánov bylo založeno 20. května 1949 a v roce 1959 bylo sloučeno s JZD Draženov. Koncem října 1959 v souvislosti se změnou vedení JZD Ždánov byl z funkce předsedy MNV Ždánov odvolán Oldřich Korb a po doplňovacích volbách, konaných 17. listopadu 1959, jej nahradil Josef Růžek.

Na veřejné schůzi bylo odhlasováno sloučení MNV Ždánov a MNV Draženov ve společný MNV Draženov, takže dne 12. června 1960 se již konaly volby do společného MNV Draženov. MNV Ždánov zanikl.

II. Vývoj a dějiny archivního souboru

Doklady o předání archiválií fondu Místní národní výbor Ždánov do SOkA se nedochovaly. Převzetí kroniky do SOkA Domažlice nezaznamenává ani přírůstková kniha.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Archivní soubor Místní národní výbor Ždánov je uzavřeným archivním souborem, který obsahuje jednu evidenční jednotku z let 1945 – 1960 (1962) – kroniku obce.

Podle zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě, byla kronika zařazena do druhé kategorie.

Fyzický stav archiválií uvedeného souboru je relativně dobrý.

Jazykem uvedeného archivního souboru je čeština.

Archivní soubor Místní národní výbor Ždánov nebyl dosud pořádán. Při inventarizaci nebyla provedena vnitřní skartace.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního souboru

Vzhledem k tomu, že se z uvedeného archivního souboru zachovala pouze jedna evidenční jednotka, poskytuje archivní soubor Místní národní výbor Ždánov jen omezené možnosti studia politických, hospodářských, kulturních a sociálních dějin obce v uvedeném období.

Kronika obce byla vedena v letech 1945 – 1962. Úvodní část kroniky představuje rukopis spisovatele Jana Vrby, týkající se osídlení obce. Od roku 1946 bylo v zápisech pravidelně pokračováno dalšími kronikáři obce.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a zpracování archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní soubor uspořádala, inventární seznam zhotovila a úvod napsala Radka Kinkorová.

Horšovský Týn, 18. března 2009

Radka Kinkorová

Příloha č. 1: Seznam použitých pramenů a literatury

SOkA Domažlice, Okresní národní výbor Domažlice: i. č. 307, sig. I/18, k. č. 30, 31, 32, 33

SOkA Domažlice, Okresní národní výbor Domažlice: i. č. 505, sig. 142, k. č. 418, 419, 420

SOkA Domažlice, Okresní národní výbor Domažlice: i. č. 725, sig. 053.1, k. č. 519

Statistický lexikon obcí v republice Československé, vydán ministerstvem vnitra a Státním úřadem statistickým na základě sčítání lidu z 1. prosince 1930, Praha 1934

Historický Lexikon obcí České republiky 1869 – 2005. I. a II. díl, Praha 2006

Seznam obcí v zemi českých podle správního rozdělení z 1. února 1949. Praha 1949

Gabriela Čechová: Vývoj organizace a působnosti národních výborů v českých zemích 1945 – 1960. In: Archivní časopis, 12, 1962, s. 129 - 153

Josef Nuhlíček: Spisová služba národních výborů v letech 1945 – 1955. In: Archivní časopis, 5, 1955, s. 135 - 146

Eva Šmilauerová: Správní vývoj a diplomatika písemností okresních národních výborů v letech 1945 – 1960. In: Sborník archivních prací, 32, 1982, s. 43 - 166

Vladimír Štroblík: Vývoj místních a městských národních výborů na území České republiky (1945 – 1990). In: Archivní časopis, 51, 2001, s. 73 - 89

Jaroslav Fusek: Organizace a působnost místních národních výborů. Příručka pro národní výbory. Praha 1947

Stanislav Šulc: Národní výbory, vývoj, právní základy, poslání, práce. Brno 1946

Antonín Profous: Místní jména v Čechách, I. - V. díl, Praha 1954

Příloha č. 2: Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
bm	běžný metr
č.	číslo
č. j.	číslo jednací
č. k.	číslo kartonu
čsl.	československý
ČSR	Česká socialistická republika
EL	evidenční list
evíd.	evidenční
inv. č.	inventární číslo
JZD	jednotné zemědělské družstvo
KNV	krajský národní výbor
MNV	místní národní výbor
MV ČR	Ministerstvo vnitra České republiky
NAD	Národní archivní dědictví
ONV	okresní národní výbor
Sb.	sbírky
SOA	státní oblastní archiv
SOkA	státní okresní archiv
Ú. l.	Úřední list
ÚV KSČ	Ústřední výbor Komunistické strany Československa

Inventární seznam

Úřad národního výboru

I. Úřední knihy

A) Pamětní knihy

1

Kronika

1945 – 1960 (1962) K 1

Název archivní pomůcky:	Místní národní výbor Ždánov
Časový rozsah:	1945 – 1960 (1962)
Počet evidenčních jednotek:	1 (1 úřední kniha)
Počet inventárních jednotek:	1
Rozsah v bm:	0,03 (úřední kniha - 0,03)
Stav ke dni:	18.3.2009
Zpracovatel archivního souboru:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	13
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová
	dne 18. 3. 2009 č.j. SOAP/010-0214/2009